Uticaj motivacije na oblikovanje i efikasnost e-učenja*

Marija Joka

This work is produced by OpenStax-CNX and licensed under the
Creative Commons Attribution License 3.0†

Abstract

Prikaz uticaja motivacije kao jednog psihološkog činioca na oblikovanje i efikasnos e-učenja

Uticaj motivacije na oblikovanje i efikasnost e- učenja

1.Uvod

E-učenje ima potencijal da otvori značajan broj različitih mogućnosti za veliki broj učenika širom sveta, ali bez odgovarajuće motivacije studenata da se uključe u sam proces učenja taj potencijal neće biti u potpunosti ostvaren. Motivacija je pre svega važna jer je neophodan uzročni faktor učenja, ali i zato što usmerava učenje, a i njegova je posledica (Wlodkowski, 1985).

U težnji da se kreiraju kvalitetni sistemi za obuku okrenuti učeniku, motivacija u e-učenju se ne može posmatrati samo u kontekstu oblikovanja sadržaja, odgovarajuće oblikovan instrukcioni sadržaj ne može garantovati da će motivisati sve učenike. U okviru e-nastave prisustvo nastavnika-predavača, koji u tradicionalnoj nastavi može da prepozna i prilagodi svoj pristup motivaciji učenika, je potpuno ili delimično isključeno. Jedna od prednosti e-učenja u odnosu na tradicionalno koji ima ograničenja u vidu raspoloživog vremena i broja učenika, je što može da se prilagodi svakom učeniku. Zato je važno da tutorski sistemi imaju mogućnost prilagođavanja individualnim karakteristikama svakog studenta, kao i da nastavni proces bude kreiran tako da neprestano motiviše učenika. (Milošević, 2006).

U ovom radu ću istražiti tri različite teoirije vezane za motivaciju, a onda i kakav uticaj ovi modeli i teorije imaju na e-učenje kao okruženje za učenje u kom se tehnologije i mediji koriste kao deo sistema za isporuku nastavnog sadržaja.

2. Teorije i modeli za pospešivanje motivacije u e-učenju

a.) Teorija motivacije Abrahama Maslova

Teorija Abrahama Maslova je jedna od najpoznatijih i najčešće citiranih teorija i poznata je kao teorija o hijerarhiji potreba. Po ovoj teoriji ljudske potrebe su hijerarhijski organizovane na pet nivoa:

2. potrebe za sigurnošću (izbegavanje bola, bolesti, gubitak posla i slično);
3. potrebe za pripadanjem (prijateljstvo, ljubav, simpatije, naklonost);
4. potrebe za poštovanjem (težnja ljudi da budu uvažavani od strane drugih, da drže željeni status i ugled u društvu);
5. potreba za samoaktuelizacijom

Samoaktuelizacija se nalazi na vrhu piramide potreba izdvajajući na taj način kontinuirano obrazovanje tokom životnog veka kao proces samorazvoja ličnosti. Ova potreba za samoaktuelizacijom najpre se može ostvariti učenjem, kroz težnju za proveru i pomeranje ličnih granica. Kako je u ljudskoj prirodi da

*Version 1.1: Feb 14, 2011 2:50 pm -0600

†http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/

teži sopstvenom ostvarivanju u kontinuiranom procesu razvijanja sopstvenih mogućnosti, potrba za samoaktuelizacijom je rezultat čovekove težnje da za takvim aktivnostima koje mu omogućavaju da doživi sapstvene potencijale.

Obrazovne potrebe podpadaju pod potrebu za samoaktuelizacijom. Specifičnim ih čini osećaj osobe da joj potrebe podpadaju pod potrebu za samoaktuelizacijom. Specifičnim ih čini osećaj osobe da joj nedostaje znanje, pa ne može tačno da odredi šta i u kojoj meri nedostaje jer to znanje ne poseduje. Kroz mnogobrojna istraživanja došlo se do saznanja da potrebe za obrazovanjem rastu sa porastom nivoa obrazovanja i povezane su sa motivom radoznalosti. (Bjekić, 2010)

Na osnovu prethodnog može se reći da je od velike važnosti da se u okviru e-učenja zadovolje obrazovne potrebe svakog strudenta. To se može ostvariti uz odgovarajuću podršku i novu ulogu nastavnika i pravi izbor aplikacije koja omogućava prilagodjavanje sadržaja učenikovim mogućnostima tako da nastavni proces kontinuirano podstrekuje interesovanje studenta, student ima kontrolu nad sadržajem, strukturom i tempom učenja kroz interakciju i kolaboraciju, učenik sam postavlja ciljeve .

b.) Kelerov ARCS model

Model je dobio naziv po četiri osnovna faktora: Attention (pažnja), Relevance (relevantnost), Confidence (poverenje), Satisfaction (zadovoljstvo)

Pažnja podrazumeva skretanje pažnje studenta korišćenjem interesantnom slikom, animacijom ili bilo kojom vrstom sadržaja koji unosi neslaganje ili konflikt. Druge komponente pažnje podrazumevaju zagonetku (nerešen problem koji stimuliše potrebu za istraživanjem) i promenljivost (učenik se adaptira i gubi interesovanje kako vreme odmiče).

Relevantnost podrazumeva konzistentne ciljeve (u idelanom slučaju intristične) koji su povezani sa prethodnim iskustvom učenika i njegovim budućim ciljevima, a u skladu sa njihovim stilom učenja. Ovaj faktor je povezan sa teorijom cilja koja ima za pretpostavku da je uspostavljanje cilja prouzrokuje motivisanost. Ovo mogu biti ciljevi učenja ili ciljevi postignuća koji mogu biti bliski (oni koji mogu biti postignuti u razumno kratkom vremenskom roku) ili dugoročni (oni koji će biti postignuti u daljoj budućnosti). Kao dodatak postavljanju jasnih ciljeva takođe je važno da studenti moraju biti informisani o svom u postizanju ovih ciljeva.

Poverenje podrazumeva pomaganje studentima da uspostave pozitivna očekivanja prema uspehu. Ovaj faktor povezan je sa teorijom samoregulacije. Samoregulacija je uverenje da smo sposobni da nešto izvedemo na određeni način i postignemo određene ciljeve. Učenik može pripisati uspeh ili neuspeh zadatka samom sebi ili spoljnim razlozima. Ovaj model nameće da podučavanje treba da pomogne učenicima kako bi zadate ciljeve mogli da ispune u roku koji sami odrede.

Zadovoljstvo podrazumeva kreiranje obrazovnih sadržaja tako da učenik stekne pozitivan osećaj o samom učenju. Ovaj faktor može biti povezan sa orijentisanosti ka cilju, kada učenik očekuje rezultat iz nekog ponašanja, što je vredniji rezultat to je student voljniji da se ponaša na dati način. Takođe student mora da oseća da je količina zahtevanog rada odgovarajuća kao i da je protekcija isključena. Motivaciona strategija orijentisana ka povećanu zadovoljstva studenta je verbalni podstrek, nagrada, pružanje pažnje, povratna informacija i namerno izbegavanje negativnih uticaja. (Keller i dr,2004)

c.) Moshinski model

Noviji motivacioni model koji je prepoznatljiv kao Moshinski model prezentovan u radu kako sprečiti e-učenike od e-bežanja *(How to keep e-learner from e-scaping)* prezentovan 2001. On tvrdi da postoje dve vrste učenika oni sa aktivnim stavom prema životu (oni sa intrističkom motivacijom kojima treba jako malo ekstrističke motivacije) i oni sa pasivnim stavom prema životu (oni sa malo intrističke motivacije, neophodna im je ekstristička). U svom radu nudi model koji ima za cilj poboljšanje motivacije učenika pre, za vreme i nakon on-line kurseva. U suštini model je namenjen da objasni načine stvaranja ekstrističke motivacije koja može predstavljati dopunu za stvaranje intrističke motivacije kod učenika. Pregled ovih tehnika predstavljen je u tabeli.

Tehnike Moshinski modela

Pre on-lajn kursa	Za vreme kursa	Posle kursa
• **Upoznavanje studenta** • **Upoznavanje radne sredine** • **Odrediti motive i sistem vrednosti studenta** • **Pripremiti radnu sredinu** • **Primeniti neinstrukcione strategije** • **Omogućiti e-learning portal**	• Stvoriti sredinu za sprovođenje kursa • Izdeliti informacije • Razvoj preko poznatih informacija • Menjati stimulans • Dati pravilnu povratnu informaciju • Ostvariti ljudski kontakt • Prikazati socijalni kontekst • Omogućiti zabavne delove • Vremenski ograničiti • Stimulisati radoznalost	• Proslaviti uspešan završetak kursa • Omogućiti podršku kada se student vrati na radno mesto • Omogućiti osvežavanje učenja • prdestaviti e-learning kao proces a ne kao događaj • Izmeriti motivaciju • Istražiti meta-kognitivne strategije korišćene od strane studenta

Table 1

d.) Socijalno-kognitivni model učenja (SCT)

Ovaj model naglašava važnost samoefikasnosti i samoregulacije u e-učenju. Samoefikasnost se odnosi na čovekovo uverenje o njegovim mogućnostima da izvši određeni zadatak na određenom nivou, dok se samoregulacija odnosi na kontrolu u aktivnosti učenja. Za dobijanje fidbeka od studenta, pri kreiranju ovog modela uzeta su u obzir tri procesa kognitivni, metakognitivni i motivacioni. Kako su metakognicija i samoregulacija usko povezani, više podataka o samoregulaciji učenika rezultiraće preciznijim metakognitivnim modelom učenika. Na osnovu ovog može se zaključiti da socijalno-kognitivni model omogućava povezivanje kognitivnih i afektivnih procesa. U prikazanoj tabeli ukratko je prikazana razlika između ovog modela i drugih modela ranije navedenih (Cocea i dr)

Razlika između ranijih pristupa i SCT modela

Prethodni pristupi	Socijalno-kognitivni model (SCT)
• **Pospešivanje potivacije kroz dizajn**	• Proceniti učenikova motivaciona uverenja i iskoristiti ih za personalizovane intervencije
• **Motivaciona stanja**	• Samouverenje
• **Zaključivati o motivaciji na osnovu interakcije studenta i sistema**	• Uključiti učenika u procenu sopstvene motivisanosti – *precizniji model učenika-efektnija intervencija*
	continued on next page

• **Mašina „zna bolje“**	• Učenik je osnovni izvor informacije o sopstvenoj motivaciji - *osposobiti učenika*
• **Fokus na predavača – određen repertoar radnji predavanja**	• Fokus na učenika; uvažavanje različitih reakcija na jedan proces učenja - *personalizacija*
• **Izazov kao važan motivacioni činilac**	• *Izazov-povoljan ili ne,zavisi od učenikovog samouverenja*(studenti koji imaju slabu samoefikasnost teže će raditi visoko izazovne zadatke)
• **Učinak – kao ishod učenja**	• Učinak posmatran ne samo kao ishod, već kao *uticaj na nivo motivacije učenika*, samouverenje u procesu učenja i lične sposobnosti
• **Fidbek – baziran na učinku ; malo rada povezanog sa motivacijom**	• Fidbek- baziran na učinku plus *vera u učinak* (učinak na osnovu truda, sreće, poteškoća, sposobnosti) i *drugih samouverenja* (samoefikasnosti)
• **Redukovana ili nepostojeća veza između motivacionog stanja i kognitivnih procesa**	• Uska povezanost motivacionog stanja i učenja - *korelacija modela znanja i motivacionih modula* (model otvorenog učenika)

Table 2

3. Zaključak

Motivacija je izuzetno kompleksne prirode, pa je tako i teško proceniti njeno postojanje i nivo motivisanosti. Svaka osoba ima različit nivo intrinističke motivacije i na različite eksterističke motivacione tehnike reaguje na drugačiji način. Teško je kroz posmatranje razumeti šta je motivacija učenika da se ponaša na određen način u odnosu na e-nastavu, za razliku od tradicionalnog učenja u učionici gde je predavač u direktnom kontaktu sa učenikom.

Na ovu temu autori Vincente i Pain, radili su dve studije. U prvoj rađenoj 2002. godine došli su do zaključka da je moguće zaključivati o motivaciji studenata samo na osnovu informacija dobijenih interakcijom računara i nastavnog sistema. Varijabile koje su procenjivali za svakog studenta bile su kontrola, izazov, nezavisnost, poverenje, mašta, trud, zadovoljstvo. Učesnici (predavači) mogli su samo putem monitora da prate interakciju studenta i nastavnog sistema. Dakle zaključivali su samo na osnovu podataka koje im je pružao sistem (kao što su vreme interakcije sa sistemom, pomeranje miša, itd.) , na taj način nisu dobijali informacije koje bi bilo teško inkorporirati u sisem kao što su (gestikulacija, mimika, pomeranje oka,itd.) Na osnovu ove studije došli su do 61. pravila za detektovanje motivacionog stanja studenta. Cilj druge studije

bio je da dodatno potvrdi rezultate prve. Učesnik(nastavnik) bio je upoznat sa karakteristikama studenta, zatim su mu pokazani rezultati prethodne studije (interakcija studenta sa nastavnim sistemom). U ovoj studiji učenik je davao verbalne komentare o svom motivacionom stanju i faktorima koji na njega utiču. Kao rezultat smanjili su broj pravila za detektovanje motivacionog stanja na 41, koja mogu biti inkorporirana u e-nastavu kako bi pobaljšala njen kvalitet. (Vincente i dr,2002)

Izučavanjem istraživanja koja se odnose na modele i teorije motivacije u procesu e-učenja može se zaključiti da tu i dalje postoji veliki broj elemenata koji su nepoznati. Uprkos činjenici da su Teorija motivacije Abrahama Maslova i ARCS model razvijeni davno pre ekspanzije interneta i e-učenja oni i dalje predstavlja osnovu za podsticanje motivacije u učenju uopšte i e-učenju. Noviji SCT model ukazuje na važnost samouverenja i njegov uticaj na učenje. Nedostatak ovog modela je u tome što procena ovih motiva ne može biti urađena bez verbalne komunikacije i traženja mišljenja studenta što može predstavljati smetnju nastavnom procesu (iako je samoispitivanje poznato kao benefit za proces učenja). Iako predstavlja korak u nazad za sam proces učenja saznanje o samoevaluaciji učenika može u mnogo većoj meri doprineti poboljšanju celokupnog procesa učenja. Potrebno je vršiti dalja istraživanja sa ciljem procene motivacije u različitim okruženjima za e-učenje i kako se ovi faktori menjaju u zavisnosti od samog okruženja.